

Vissa utredningsbehov med anledning av Panaxias konkurs

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet Riksbankens framställning (framst. 2012/13:RB3) om vissa utredningsbehov med anledning av Panaxias konkurs. Utskottet behandlar också fem motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2012.

I framställningen föreslår Riksbanken att regeringen ska tillsätta en eller flera utredningar med uppdrag att se över regelverket för kontantflödet i Sverige.

Utskottet anser att det är av stor betydelse att kontanthantering i Sverige fungerar väl och att kontanter spelar en viktig roll som betalningsmedel. En väl fungerande kontanthantering är därför av stor betydelse för tillgången till och möjligheten att avhända sig kontanter.

Utskottet anser i likhet med Riksbanken att kontanthantering i Sverige måste utredas. Utredningsarbetet bör ha en bred ansats och ett helhetsperspektiv på det sätt som Riksbanken anger i sin framställning. Mot bakgrund av den stora betydelse som en väl fungerande kontanthantering har bör utredningsarbetet komma igång skyndsamt. Utredningsarbetet bör också bedrivas så att resultatet av arbetet kan presenteras inom en rimlig tid.

Utskottet tillstyrker Riksbankens framställning.

Utskottet anser att resultatet av det kommande utredningsarbetet inte bör föregripas och avstyrker därför motionsyrkandena.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	4
Utredning av regelverket för kontanthantering i Sverige	4
Tillsynen över värdetransportföretag	7
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	9
Framställningen	9
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utredning av regelverket för kontanthantering i Sverige

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen skyndsamt bör tillsätta en eller flera utredningar med uppdrag att se över regelverket för kontantflödet i Sverige. Därmed bifaller riksdagen framställning 2012/13:RB3 och avslår motion 2012/13:Fi281 av Peter Persson och Anders Karlsson (båda S) yrkande 1.

2. Tillsynen över värdetransportföretag

Riksdagen avslår motionerna 2012/13:Fi230 av Krister Hammarbergh (M), 2012/13:Fi239 av Johan Johansson och Lars Beckman (båda M), 2012/13:Fi264 av Clas-Göran Carlsson m.fl. (S) och 2012/13:Fi281 av Peter Persson och Anders Karlsson (båda S) yrkande 3.

Stockholm den 15 januari 2013

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Fredrik Olovsson (S), Pia Nilsson (S), Peder Wachtmeister (M), Jörgen Hellman (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Carl B Hamilton (FP), Bo Bernhardsson (S), Per Åsling (C), Marie Nordén (S), Staffan Anger (M), Per Bolund (MP), Anders Sellström (KD), Sven-Olof Sällström (SD), Jörgen Andersson (M) och Monica Green (S).

Utskottets överväganden

Utredning av regelverket för kontanthantering i Sverige

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller Riksbankens framställning och avslår ett motionsyrkande om kontanthanteringen. Utskottet anser i likhet med Riksbanken att regelverket för kontanthanteringen i Sverige bör ses över. Utskottet avstyrker motionsyrkandet eftersom resultatet av det kommande utredningsarbetet inte bör föregripas.

Framställningen

Kontanthanteringen i Sverige

I framställningen skriver Riksbanken att kontanter har en viktig funktion som betalningsmedel i Sverige. Uppskattningsvis sker 30 procent av betalningarna från hushåll till företag med kontanter. Detta motsvarar ca 15 procent av det sammanlagda värdet av alla betalningar.

Vidare skriver Riksbanken att det i Sverige är flera aktörer som hanterar kontanter. Riksbanken har ensamrätt att ge ut sedlar och mynt i Sverige, och svarar därför också för landets försörjning med kontanter. Detta försörjningsuppdrag genomförs med banker och bankägda bolag som motparter. Riksbanken lämnar ut nya mynt och sedlar till dessa motparter och dessa lämnar in sedlarna och mynten till Riksbanken för makulering när de är utslitna. De fem största bankerna har bildat det gemensamma bolaget BDB Bankernas Depå AB (BDB). Bolaget ska hålla ett lager av kontanter och hantera uthämtning och inlämning hos Riksbanken. För de lager BDB håller får bolaget räntekostnadsersättning från Riksbanken. BDB:s del i kontanthanteringen är vidare att lämna och ta emot kontanter hos olika kunder, främst banker och s.k. värdebolag. Värdebolagens del av kontanthanteringen är att på uppdrag av bankerna fylla på uttagsautomater och leverera kontanter till bankkontor.

Panaxia

I framställningen anför Riksbanken att framför allt tre stora företag har varit aktiva som värdebolag i Sverige. Ett av dessa var Panaxia. Samtliga bolag i Panaxiakoncernen försattes i konkurs den 5 september 2012. Dessförinnan hade Ekobrottsmyndigheten inlett en förundersökning mot två höga chefer och delägare i Panaxia. Detta ledde till att Länsstyrelsen i Stockholms län återkallade sitt godkännande av dessa personers anställning i bolaget.

Vid konkursutbrottet hanterade Panaxia ca 20 procent av uttagsautomaterna i Sverige och hade ungefär lika stor andel av marknaden för värde-transporter. Enligt framställningen resulterade konkursen inte i någon generell kontantbrist i Sverige och kontanthantering fungerade i stort bra även om vissa uttagsautomater varit tomma och vissa handlare haft problem.

Regelverket för företag som medverkar i kontanthantering bör utredas från ett helhetsperspektiv

I framställningen anför Riksbanken att det är av stor betydelse för tillgången till och möjligheten att avhända sig kontanter att kontanthantering fungerar väl. Kontanter fyller en viktig funktion som betalningsmedel i Sverige, och om flödet av kontanter inte fungerar kan det skapas säkerhetsrisker. Hushåll och företag kan få problem att genomföra sina betalningar.

Riksbanken skriver i framställningen att det mot bakgrund av Panaxias konkurs finns anledning att ifrågasätta om det befintliga regelverket för kontanthantering är tillräckligt. Riksbanken har funnit indikationer på att regelverket på några områden kan behöva förstärkas. Enligt Riksbanken bör det göras en grundlig översyn av regelverket för de aktörer som på ett eller annat sätt ägnar sig åt kontanthantering. En sådan översyn bör inte begränsas till de problem som Panaxias konkurs har lett till. Syftet med översynen bör vara att skapa ett sammanhängande regelverk som kan bidra till att säkerställa en väl fungerande, säker och samhällsekonomisk kontanthantering som åtnjuter förtroende hos aktörer och allmänhet i Sverige.

Enligt framställningen bör utredningen

- innehålla en grundlig kartläggning av kontantflödets alla moment
- föreslå vilken auktorisation företag som bedriver kontanthantering ska ha och vilka andra krav som ska krävas av företag som bedriver kontanthantering
- utreda vilka risker som kan uppstå i olika former av kontanthantering och hur sådana risker ska hanteras och begränsas.

Riksbanken har noterat att det saknas ett samlat huvudmannaskap för regleringen av de företag som medverkar i kontanthantering. Det finns därför en risk för att viktiga frågor inte uppmärksammas. I utredningen bör man se över huvudmannaskapet för regleringen och vilken myndighet som är bäst lämpad att utöva en samlad tillsyn.

Vid avvecklingen av Panaxia har det enligt Riksbanken visat sig att avvecklingen av ett värdebolag måste kunna göras under ordnade former. Det bör därför också utredas om det finns skäl för särskilda regler för avveckling av företag som medverkar i kontanthantering.

Slutligen behöver utredningen beakta nyttan av och kostnaden för att införa eventuella ytterligare regleringar, skriver Riksbanken.

Några identifierade utredningsområden

Riksbanken anser att även om den föreslagna utredningen bör bedrivas förutsättningslöst, går det dock redan i dag att peka på vissa områden i det nuvarande regelverket som behöver ses över.

I framställningen skriver Riksbanken att stora delar av kontantflödet i dag hanteras av värdebolag som lyder under reglerna för bevakningsföretag. I den registerkontroll som länsstyrelsen gör inför ett godkännande av föreståndare, styrelse och personal i ett värdebolag ingår inte en kontroll av personernas ekonomiska förhållanden. Uppräkningsverksamhet kräver inte något tillstånd. Utredningen bör enligt Riksbanken undersöka om det bör införas andra krav på auktorisation och personkontroll för företag som bedriver kontanthantering.

Vidare noterar Riksbanken att det saknas specifika regler som rör hantering av stora mängder kontanter och de finansiella risker som skapas i sådana verksamheter.

Motionsyrkande från den allmänna motionstiden 2012

I motion 2012/13:Fi281 av Peter Persson och Anders Karlsson (båda S) yrkande 1 begärs en översyn av kontanthanteringskedjan för att få ansvaret begränsat till färre departement och myndigheter. Enligt motionärerna visar svaret på en skriftlig fråga till statsrådet Peter Norman att ansvaret för tillsynen inom kontanthanteringskedjan är splittrat och att denna splittrade bild sannolikt har bidragit till att Panaxiaskandalen kunde inträffa.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är av stor betydelse att kontanthantering i Sverige fungerar väl. Eftersom kontanter spelar en viktig roll som betalningsmedel kan det skapa problem för hushåll och företag om kontanthantering inte fungerar. En väl fungerande kontanthantering är av stor betydelse för tillgången till och möjligheten att avhända sig kontanter.

Kontanthanteringskedjan är komplex och består av många led med ett flertal aktörer inblandade, både offentliga och privata. Panaxias konkurs har väckt en rad frågor kring kontantförsörjningen, övervakningen och ansvarsfördelningens struktur.

Mot den bakgrunden anser utskottet i likhet med Riksbanken att kontanthantering i Sverige måste utredas. Utredningsarbetet bör ha en bred ansats och ett helhetsperspektiv på det sätt som Riksbanken anger i sin framställning. Utredningsarbetet bör bl.a. omfatta frågan om vem eller vilka som bör ha ansvaret för kontanthantering. Vidare bör utredningsarbetet omfatta bl.a. vilka risker som finns vid kontanthantering och vilka krav på tillstånd och tillsyn som ska ställas på de olika företag som är verksamma inom kontanthanteringskedjan.

Mot bakgrund av den stora betydelse som en väl fungerande kontanthantering har bör utredningsarbetet komma igång skyndsamt. Utredningsarbetet bör också bedrivas så att resultatet av arbetet kan presenteras inom en rimlig tid.

Riksbanken föreslår att det ska tillsättas en eller flera utredningar av kontanthantering. Enligt uppgift från Finansdepartementet har det inom departementet redan påbörjats en kartläggning av hur ansvaret för kontanthantering ser ut i dag. Utskottet anser att resultatet av denna kartläggning får ligga till grund för regeringens beslut om det behövs en eller flera utredningar.

Utskottet tillstyrker Riksbankens framställning.

I motionen yrkas en översyn av kontanthanteringskedjan för att få ansvaret begränsat till färre departement och myndigheter. Utskottet anser att resultatet av det kommande utredningsarbetet inte bör föregripas och avstyrker därför motionsyrkandet.

Tillsynen över värdetransportföretag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tillsyn över värdetransportföretag. Utskottet anser att resultatet av det kommande utredningsarbetet inte bör föregripas och avstyrker därför motionsyrkandena.

Motionsyrkandena

I motion 2012/13:Fi230 av Krister Hammarbergh (M) yrkas på ett tillkännagivande om nivån på tillsynen av värdetransportföretag. Motionären anser att svenska värdetransportföretag bedriver en systemviktig verksamhet av stor betydelse för landets företag. Företagen hanterar dagligen stora summor och sköter en stor del av kontanthantering i Sverige. Behovet av kontanter är fortfarande stort i Sverige och särskilt små företag i glesbygden drabbas om inte tillgången till kontanter kan säkerställas. Enligt motionären finns det i dag inte någon obligatorisk finansiell tillsyn av värdetransportföretagen eller något rättsligt skydd för dem som anförtrott värdetransportföretagen sina pengar. Regeringen bör därför enligt motionären överväga möjligheten att öka tillsynen över värdetransportföretagen.

I motion 2012/13:Fi239 av Johan Johansson och Lars Beckman (båda M) föreslås en översyn av möjligheterna att ge Finansinspektionen tillsyn över värdetransportföretagen i syfte att öka förtroendet på marknaden, hjälpa kunderna att skilja seriösa företag från oseriösa företag och underlätta hanteringen när ett värdetransportföretag får ekonomiska problem. Trots att värdetransportföretagen hanterar stora summor står de inte under

tillsyn av Finansinspektionen. Motionärerna menar bl.a. också att ett värdetransportföretag som riskerar att göra förluster medvetet eller omedvetet kan blanda ihop kundernas pengar med sina egna.

I motion 2012/13:Fi264 av Clas-Göran Carlsson m.fl. (S) begärs en översyn av regelverket för värdetransportföretagens kontanthantering. Banker och fondbolag står under tillsyn av Finansinspektionen, men inte värdetransportföretagen trots att de hanterar stora summor. Motionärerna hänvisar till händelserna kring Panaxia och menar mot bakgrund av detta att regeringen bör initiera en översyn av värdetransportföretagen samt att tillståndsgivningen bör kompletteras för att undvika liknande händelser i framtiden.

I motion 2012/13:Fi281 av Peter Persson och Anders Karlsson (båda S) yrkande 3 begärs att regeringen ska se över vem som ska ha tillsynsansvaret för värdetransportföretagen. Det förefaller enligt motionärerna uppenbart att tillsynen över värdepappersföretagen har varit otillräcklig. En myndighet borde ensamt ansvara för tillsynen och den myndigheten borde i så fall vara Finansinspektionen, enligt motionärerna.

Utskottets ställningstagande

Frågan om vilka krav på tillstånd och tillsyn som bör omfatta de företag som är verksamma i kontanthantering bör enligt utskottets mening ingå i det utredningsarbete som utskottet förordar ovan. Motionerna blir således tillgodosedda på det sättet att en utredning av frågan kommer till stånd. Utskottet anser dock att resultatet av utredningsarbetet inte bör föregripas och avstyrker därför motionsyrkandena.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Framställningen

Framställning 2012/13:RB3 Framställning om vissa utredningsbehov med anledning av Panaxias konkurs:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen skyndsamt bör tillsätta en eller flera utredningar med uppdrag att se över regelverket för kontantflödet i Sverige.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:Fi230 av Krister Hammarbergh (M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av nivån på tillsynen av värdetransportföretag.

2012/13:Fi239 av Johan Johansson och Lars Beckman (båda M):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att se över möjligheten att värdetransportföretag ställs under Finansinspektionens kontroll.

2012/13:Fi264 av Clas-Göran Carlsson m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om värdetransportföretags kontanthantering.

2012/13:Fi281 av Peter Persson och Anders Karlsson (båda S):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av kontanthanteringskedjan syftande till ett mer samlat ansvar knutet till färre departement och myndigheter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över vem som ska ha tillsynsansvaret för värdetransportföretagen.